

นาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยในการแสดงงานวลัยราตรี พ.ศ. 2532
THAI CONTEMPORARY DANCE AT THE WALAI NIGHT PERFORMANCE OF 1989
ภูวนัย กาพวงค์*
วิชชุดา วุธาติย์**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการแสดง ตลอดจนความสำคัญของการแสดง นาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยในการแสดงงานวลัยราตรี พ.ศ. 2532 โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ซึ่งผลการวิจัยพบว่านาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยในการแสดงงานวลัยราตรี พ.ศ. 2532 เป็นการสร้างสรรค์ โดยใช้นาฏยศิลป์ไทยได้แก่ โนรา โขน การฟ้อนรำแบบเหนือ ผสมผสานกับการแสดงแฟชั่นโชว์โดยใช้ รูปแบบของขบวนพยุหยาตราทางสถลมารค เป็นการนำเสนอรูปแบบการแสดงที่สะท้อนถึงขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณีที่มีความเจริญรุ่งเรืองของไทย โดยรูปแบบการแสดงประกอบด้วย บทการแสดง ลีลา และท่าทางการเคลื่อนไหว นักแสดง เครื่องแต่งกาย ดนตรีที่ใช้ในการแสดง ฉาก สถานที่ในการแสดง อุปกรณ์ประกอบการแสดง แสงที่ใช้ในการแสดง เสียงที่ใช้ในการแสดง ตลอดจนการฝึกซ้อม ซึ่งผู้วิจัยได้นำรูปแบบของการแสดงมาเป็นแนวทางศึกษาและวิเคราะห์ผลงานการแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัย อีกทั้งการแสดงนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยในการแสดงงานวลัยราตรียังมีบริบททางด้านสังคม อาทิ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ คุณธรรมและจริยธรรม การเมืองการปกครอง เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่านาฏยศิลป์ สร้างคุณค่าให้กับสังคมอีกทางหนึ่ง ตลอดจนมุ่งเน้นวิธีการสร้างสรรค์และออกแบบผลงาน เพื่อเป็นแนวทาง ให้ผู้สร้างสรรค์รุ่นใหม่ ๆ ได้นำไปใช้ในอนาคต

คำสำคัญ: นาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัย / วลัยราตรี / นราพวงษ์ จรัสศรี/ ศิลปะการแสดงสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this thesis are to study and analyze patterns and relevance of Thai contemporary dance at the Walai Night Performance of 1989. Data gathering sources include secondary data and field study.

Findings shown that Thai contemporary dance, Walai Night Performance of 1989 was created by applying various Thai performing arts, including Manorah and Khon which are northern dance, in combination with fashion show in form of The Royal Parade. This performance expressed the prosperity of Thai traditions, cultures, and norms. The performance consisted of scripts, movements, actors, costumes, music, background, location, props, light, sound, and rehearsal. Researcher has studied performance patterns to study and analyze contemporary performing arts. Thai contemporary dance at the Walai Night Performance of 1989 illustrated various social contexts in terms of cultures, economy, moral and ethics, political administration, etc. Creativity and design of performing arts has led the way of dance inventor in the future.

Keywords: Thai contemporary dance / Walai night / Naraphong Charassri/ Creative performance arts

* นิสิตระดับมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, pu_wa@hotmail.com

** อาจารย์ ดร, สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, vijjuta@yahoo.com

บทนำ

นาฏยศิลป์ของไทยล้วนเป็นเอกลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจน อยู่คู่กับคนไทยมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงยุคปัจจุบัน นาฏยศิลป์ไทยถือเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของมนุษยชาติที่สมควรแก่การรักษาและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบต่อไป นาฏยศิลป์เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งที่เป็นกิจกรรมส่วนตัวและส่วนรวม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมนุษย์ใช้นาฏยศิลป์เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตและในโอกาสพิเศษอยู่ตลอดเวลา เช่น เพื่องานพิธีการและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อความบันเทิงและการสังสรรค์ เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะไม่ให้สูญหาย ซึ่งนอกจากนาฏยศิลป์จะมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น นาฏยศิลป์ยังมีบริบททางด้านสังคมต่าง ๆ อาทิ ด้านสังคม วัฒนธรรม และด้านการเมืองการปกครอง เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่านาฏยศิลป์สร้างคุณค่าให้กับสังคมอีกทางหนึ่ง

นาฏยศิลป์เป็นการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมที่สำคัญ ซึ่งมีบทบาทในการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ปัจจัยที่ทำให้นาฏยศิลป์มีการเปลี่ยนแปลง ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยด้วยกัน แต่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้นาฏยศิลป์มีการพัฒนาขึ้น คือการเปลี่ยนแปลงของบริบทภายในสังคมและวัฒนธรรม โดยการนำวัฒนธรรมอื่น ๆ มาปรับเปลี่ยนผสมผสานเพื่อให้เกิดเป็นนาฏยศิลป์ใหม่ ๆ ขึ้นมา

การแสดงวลัยราตรี เป็นการสร้างสรรค์การแสดงที่นำนาฏยศิลป์ร่วมสมัยมาผสมผสานกับแฟชั่นเครื่องเพชรไทย จัดขึ้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 ซึ่งตรงกับวันลอยกระทง โดยมีจุดประสงค์เพื่อต้องการจัดเป็นงานการกุศล เพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์และหารายได้เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ โดยเสด็จพระกุศลสมทบทุนจัดสร้าง “บ้านวลัยรักษ์” ซึ่งเป็นสถานสงเคราะห์ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์มิให้ผู้เคราะห์ร้ายเหล่านั้น ถูกทอดทิ้งหรือถูกสังคมละเลยด้วยความรังเกียจ บ้านวลัยราตรีจะเป็นสถานที่ ๆ รวมของเด็กที่เกิดจากมารดาที่มีผลเลือดบวก โดยเด็ก ๆ จะได้รับการศึกษาอย่างเต็มภาคภูมิ ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ซึ่งมีพระอุตสาหะวิริยะอันแน่วแน่ที่จะทรงปฏิบัติพระองค์ตามรอยพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงตั้งพระปณิธานไว้ว่าจะทรงขจัดปัดเป่าทุกข์ ให้แก่พสกนิกรทุกคนในเรื่องของโรคภัย เช่น โรคเอดส์ ซึ่งเป็นโรคที่หลายคนรังเกียจ ทั้งนี้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นำพระนามมาใช้เป็นชื่องานเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ร่วมงานและผู้ปฏิบัติงานทุกคน

การแสดงในงานวลัยราตรีเป็นการนำเสนอรูปแบบการแสดง ที่สะท้อนถึงขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และประเพณีที่มีความเจริญรุ่งเรืองของไทย ซึ่งได้เชิญอาจารย์จักรพันธ์ุ โปษยกฤต และคุณหทัย บุนนาค มาช่วยปรุงแต่งการแสดงตามจินตนาการของศิลปินให้ปรากฏต่อสายตาผู้ชม โดยผ่านผู้กำกับการแสดงคือ ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี โดยงานวลัยราตรีได้รับเกียรติจาก สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี และอลิซาเบท เทเลอร์ (Elizabeth Taylor) นักแสดงจากฮอลลีวูดเป็นประธานและแขกคนสำคัญในพิธี โดยการแสดงมีรูปแบบแนวคิดของการแสดงจะเน้นถึงวัฒนธรรมอันงดงามและรุ่งเรืองในสมัยอดีต นับตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และเรื่อยลงมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน โดยสมมุติขึ้นเป็นรูปแบบของขบวนพยุหยาตราทางสถลมารคของเหล่ากษัตริย์ในอดีต ตามจินตนาการของช่างเขียนเป็นขบวนแห่ลอยกระทง 3 สมัย ประกอบด้วย สมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีวัฒนธรรมการเล่นของแต่ละยุคสมัย โดยมีการนำแฟชั่นโชว์เครื่องเพชรมาผสมผสานกับการแสดงได้อย่างกลมกลืน โดยเริ่มขบวนด้วยสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นขบวนของเหล่านางกษัตริย์ ประกอบด้วย

พระราชยานทองคำมามีกลดทองและเครื่องสูงกางกั้นรับกับขบวนนางพื่อนรำ และตามมาด้วยขบวนสมัย กรุงศรีอยุธยา ซึ่งสมมุติเป็นขบวนของสนมเอกในสมัยกรุงศรีอยุธยามาในขบวนสรีวิกาภาณูจน์ อันเปรียบเสมือน ความมั่งคั่งและความอุดมสมบูรณ์แห่งราชอาณาจักร มีเหล่านางมโนราห์พื่อนรำอย่างงดงามตามมาในขบวน และขบวนสุดท้ายจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงยุคทองแห่งรัตนโกสินทร์เป็นเสมือนขบวนเจ้าฟ้า แห่งแทนมาด้วยการละเล่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย เช่น โขน มวยไทย และละคร ปิดท้ายด้วยขบวนโคมดอแก้ว ที่เปรียบเสมือนความรุ่งเรืองที่สุดของยุคสมัย

ปัจจุบันนอกจากนาฏศิลป์จะเป็นมรดกอันล้ำค่าที่ควรคู่แก่การอนุรักษ์เอาไว้แล้วนั้น นาฏศิลป์ไทยมีบริบททางสังคมในด้านต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภาษา ศาสนา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในปัจจุบัน ซึ่งในการทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการสร้างงานแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยในงานวลัยราตรีเพื่อรับบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ จึงได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของการแสดงและวิเคราะห์บริบททางด้านนาฏศิลป์ที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยในงานวลัยราตรี เพื่อเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจต่อไป ตลอดจนมุ่งเน้นวิธีการสร้างสรรค์และออกแบบผลงานเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สร้างสรรค์รุ่นใหม่ ๆ ได้นำไปใช้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบของการแสดงในงานวลัยราตรี พ.ศ. 2532
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บริบททางสังคมของการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยในการแสดงงานวลัยราตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทั้งประเภทข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาที่ไม่สามารถวัดปริมาณได้ โดยการเก็บข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data) และการเก็บข้อมูลในภาคสนาม (Field Data) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารจากหนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารทางวิชาการ และสิ่งพิมพ์ออนไลน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงในงานวลัยราตรีจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแสดงในงานวลัยราตรี และสังเกตการณ์จากเวทีทัศน์บันทึกการแสดงโดยมุ่งเน้นรูปแบบและแนวคิดของการแสดง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ ได้แก่

- 2.1 สัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ดำรงตำแหน่งอาจารย์ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับหน้าที่เป็นผู้กำกับการแสดงงานวลัยราตรี

- 2.2 สัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ภาควิชา นาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับหน้าที่ออกแบบท่าและฝึกซ้อมการแสดง

- 2.3 สัมภาษณ์อาจารย์ขวัญใจ คงถาวร ดำรงตำแหน่งรองคณบดี คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม รับหน้าที่นักแสดง

- 2.4 สัมภาษณ์อาจารย์เวณิกา บุณนาค ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ รับหน้าที่ฝึกซ้อมนักแสดง

2.5 สัมภาษณ์อาจารย์สุเชาว์ หริมพานิช ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีไทย และดนตรีตะวันตก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล หน้าที่บรรเลงเพลงการแสดง

2.6 สัมภาษณ์คุณหทัย บุนนาค หน้าที่ผู้ออกแบบภาพประกอบสูจิบัตร และออกแบบเครื่องแต่งกาย

2.7 สัมภาษณ์อาจารย์จิรายุทธ พนมรักษ์ ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำอาจารย์สาขาวิชานาฏยศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

2.8 สัมภาษณ์อาจารย์อนุชา บุญยงค์ ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำวิทยาลัยนาฏศิลป์ (โยนยักษ์) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

2.9 สัมภาษณ์คุณกนกวรรณ วงศ์ธนะวัฒน์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป สำนักงานบริหารสังกัดสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์

3. นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการเก็บข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Data) ทั้งหมดมาวิเคราะห์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย พร้อมทั้งส่งงานวิจัยฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นผู้ตรวจและให้คำแนะนำแก้ไขปรับปรุงเป็นระยะ ๆ เพื่อทำการตรวจแก้ และรับคำแนะนำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

4. ตรวจสอบความถูกต้องของงานวิจัย จัดพิมพ์เป็นงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบของการแสดงนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยในการแสดงงานวลัยราตรี พ.ศ. 2532 ซึ่งประกอบไปด้วย บทการแสดง ลีลาและการเคลื่อนไหว นักแสดง เครื่องแต่งกาย เพลงและดนตรี ประกอบการแสดง ฉาก สถานที่ในการแสดง อุปกรณ์ประกอบการแสดง แสงที่ใช้ในการแสดง และการฝึกซ้อม ดังต่อไปนี้

การแสดงวลัยราตรีเป็นการแสดงนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยสมัยที่นำการแสดงแฟชั่นโชว์เข้ามาผสมผสาน ซึ่งประพันธ์บทการแสดงโดยศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี และ อาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต เนื่องจากวันที่จัดงานวลัยราตรีตรงกับวันลอยกระทง จึงได้นำแนวคิดประเพณีลอยกระทงมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงเพื่อสื่อถึงความเป็นไทย ซึ่งประเพณีลอยกระทงนั้นมีมาตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา และในสมัยปัจจุบันรัตนโกสินทร์ เมื่อถึงวันลอยกระทง กระทงต่าง ๆ ล้วนสว่างไปด้วยแสงประทีปเทียนทอง แสงสว่างแห่งความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีของไทย ผู้ออกแบบจึงสมมุติการแสดงขึ้นเป็นรูปแบบขบวนพยุหยาตราทางสถลมารคของเหล่ากษัตริย์ในอดีตตามจินตนาการ โดยแบ่งการแสดงออกเป็น 3 องค์ ดังต่อไปนี้

องค์ที่ 1 สมัยสุโขทัย

ภาพแรกของการแสดงคือขบวนสมัยสุโขทัย โดยสื่อถึงยุคสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นยุคแรกเริ่มของยุคประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งจัดรูปแบบการแสดงเป็นขบวนพยุหยาตราทางสถลมารค เริ่มขบวนด้วยหญิงสาว แต่งกายด้วยแพรวพรรณอันงดงามนำหน้าขบวน เดินถือโคมประทีปแก้วอันเปรียบเสมือนแสงสว่างแห่งความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามชาติไทย อีกทั้งยังเปรียบเสมือนแสงสว่างที่ก่อกำเนิดชาติไทยแดนสยามขึ้นมา ติดตามมาด้วยขบวนของเหล่านางกษัตริย์

ภาพที่ 1 ขบวนสมัยสุโขทัย

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี

ผู้ออกแบบการแสดงได้สมมุติขึ้นให้นางกษัตริย์ในสมัยสุโขทัย ประทับนั่งบนพระราชยานคานหาม มีกลดทอง พร้อมด้วยเครื่องสูงกางกั้น อาทิ บังสุรย์ ฉัตร พัดโบก พร้อมด้วยเหล่าทหารที่คอยแบกคานหามและถือเครื่องสูง และเหล่าบรรดานางพ่อนรำพื้นบ้านของภาคเหนือที่สื่อถึงสมัยสุโขทัย ขบวนค่อย ๆ เคลื่อนอย่างช้า ๆ ผ่านที่นั่งของผู้ชมเพื่อให้ผู้ชมได้ชมความงดงามอย่างใกล้ชิด แล้วจึงเคลื่อนขึ้นสู่บนเวที

“ในขณะที่ขบวนสุโขทัยกำลังเคลื่อนขบวนขึ้นสู่บนเวทีนั้น ด้านบนเวทีมีการแสดงพ่อนรำที่เปรียบเสมือนการต้อนรับของคนไทยซึ่งศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ต้องการสื่อถึงปรัชญาไทยซึ่งเปรียบได้กับธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณ ใครถึงเรือนชานต้องต้อนรับ ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติอันน่าภาคภูมิใจของคนไทยอย่างหนึ่ง เชื่อว่าคนไทยเป็นคนโอบอ้อมอารี มีน้ำใจ สะท้อนให้เห็นถึงนิสัยใจคอและสังคมความเป็นอยู่ของคนไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2557) จากนั้นขบวนสุโขทัยก็ค่อย ๆ เคลื่อนขึ้นบนเวที โดยมีนางพ่อนรำนำหน้าขบวนขึ้นไป เมื่อขบวนเคลื่อนขึ้นกลางเวทีก็มีการแสดงที่สื่อออกถึงยุคสมัยสุโขทัย “ผู้ออกแบบการแสดงได้ใช้การแสดงการพ่อนรำพื้นบ้านแบบเหนือที่สื่อออกมาให้ผู้ชมเข้าใจถึงความเป็นยุคสมัยสุโขทัย ซึ่งออกแบบลีลาการพ่อนโดยอาจารย์เวณิกา บุนนาค” (เวณิกา บุนนาค, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2558)

ภาพที่ 2-3 การแสดงพ่อนรำต้อนรับและการพ่อนรำพื้นบ้านภาคเหนือ

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์ภาพถ่ายจากอาจารย์ขวัญใจ คงถาวร

ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ได้ออกแบบการแสดงโดยนำการเดินทางแพชั้นโฆ้วมาผสมผสานกับการแสดง โดยให้นางแบบเดินโฆ้วในชุดไทยที่ออกแบบขึ้นใหม่โดยอาจารย์หทัย บุณนาคพร้อมกับประดับไปด้วยเครื่องเพชรในแต่ละยุค เมื่อการแสดงแพชั้นโฆ้วและพ็อนรำจบลง ขบวนสมัยสุโขทัยก็ เคลื่อนเข้าสู่ด้านหลังของเวที

องค์ที่ 2 สมัยอยุธยา

ภาพการแสดงองค์ที่ 2 จะสื่อถึงยุคสมัยของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นยุคสมัยที่รุ่งเรืองที่สุดในด้านอำนาจ ในยุคสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นนับว่าเป็นยุคที่เจริญรุ่งเรืองจนอาจถือได้ว่าเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองมั่งคั่งที่สุดในภูมิภาคสุวรรณภูมิ และมีความสัมพันธ์กับต่างชาติในหลาย ๆ ด้าน แต่ในขณะเดียวกันสมัยอยุธยา ก็เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งสงครามต่าง ๆ เกิดการสู้รบกับพม่าบ่อยครั้ง จนทำให้เสียดินแดนและไพร่พลบางส่วนต้องสูญเสียชีวิตจากการทำศึกสงครามจำนวนมาก โดยผู้ออกแบบสมมุติเสมือนขบวนของพระสนมเอกในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งประทับมาในขบวนสิริกากายูจน์ (วอทอง) อันเปรียบได้กับความมั่งคั่งและความอุดมสมบูรณ์ของยุคสมัยกรุงศรีอยุธยา

ภาพที่ 4 ขบวนสิริกากายูจน์ (วอทอง)

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี

“ลักษณะของวอทองนั้นได้จำลองแบบมาจากปราสาทศรีสรรเพชญ์หรือพระที่นั่งศรีสรรเพชญ์มหาปราสาท ซึ่งเป็นปราสาทที่สร้างขึ้นโดยพระราชดำริของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และเป็นช่วงที่สมัยกรุงศรีอยุธยามีความเจริญรุ่งเรืองมาก เป็นศูนย์กลางแห่งราชอาณาจักรสยาม ผู้ออกแบบจึงได้นำลักษณะปราสาทศรีสรรเพชญ์มาสร้างเป็นหลังคาของวอทอง เพื่อสื่อให้เห็นถึงลักษณะสถาปัตยกรรมในสมัยกรุงศรีอยุธยา” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2557)

เมื่อขบวนสมัยกรุงศรีอยุธยาเริ่มเคลื่อนสู่เวทีโดยเหล่านางมโนราห์ทั้งหลายพ็อนรำนำหน้าขบวน ไล่ปีกหางดงามร้ายรำตามจังหวะ ผู้ออกแบบได้เลือกใช้การแสดงการรำมโนราห์เพื่อสื่อถึงยุคสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยออกแบบเป็นเหล่าบรรดานางกัณรีพ็อนรำกันอย่างสนุกสนาน เข้ากับจังหวะเพลงมโนราห์ที่แสดงออกถึงความเป็นกรุงศรีอยุธยาได้อย่างชัดเจน โดยประวัติและตำนานมโนราห์มีหลายสำเนาแต่มีเค้าโครงเดียวกัน ความแตกต่างอยู่ที่ชื่อบุคคล สถานที่และบางเหตุการณ์ เนื่องจากมโนราห์มีความเก่าแก่และสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน จึงทำให้ประวัติและตำนานมโนราห์ที่เล่าต่อ ๆ กัน และถูกปรับเปลี่ยนแต่งเติมตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ความคิดและความเชื่อของแต่ละกลุ่มชนจนกลายเป็นตำนานที่มีความวารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย -109- ปีที่ 2, ฉบับที่ 2, หน้า 104-116

ผิดเพี้ยนกันไปหลายกระแส ส่วนใหญ่มีการอ้างอิงถึงกรุงศรีอยุธยา เช่น คำบอกเล่าของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอ้างถึงหลักฐานอันเป็นตำนานที่ได้ไปจากนครศรีธรรมราช ดังปรากฏในหนังสือตำนานละครเรื่องอิเหนาว่า ในคำไหว้ครูของโนรามีก่ากล่าวถึงครูเดิมของโนราที่ชื่อขุนศรีทธาอยู่ในกรุงศรีอยุธยา มีความผิดต้องราชทัณฑ์ ถูกลอยแพไปเสียจากพระนคร แพขุนศรีทธาลอยออกจากปากน้ำไปติดอยู่ที่เกาะสีชัง พวกชาวเรือทะเลมาพบเข้าจึงรีบไปส่งขึ้นที่เมืองนครศรีธรรมราชหรือเมืองนคร ขุนศรีทธาจึงได้เป็นครูฝึกโนราให้มีขึ้นที่เมืองนครเป็นเดิมมา ซึ่งขุนศรีทธานี้เป็นตัวละครที่มีชื่อเสียงมากในกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะเมื่อเล่นเรื่อง นางมโนราห์ (สารานุกรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 2542: 3899)

ในสมัยอยุธยานั้นมีความเจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านศาสนา การค้าขายกับต่างประเทศ อีกทั้งศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมเพื่อนบ้านเข้ามาผสม เช่น นาฏศิลป์ไทยได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าโดยผ่านเข้าสู่ประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อการร่ำรำของเหล่านางมโนราห์และการเดินแบบของนางแบบในยุคสมัยกรุงศรีอยุธยาจบลง ขบวนการก็ค่อย ๆ เคลื่อนลงด้านหลังของเวที

ภาพที่ 5 การฟ้อนรำของเหล่านางกนิรี

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี

องค์ที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์

ช่วงสุดท้ายของการแสดง ยุคสมัยรัตนโกสินทร์ซึ่งนับว่าเป็นยุคทองอีกยุคหนึ่งในอาณาจักรสยามในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเปรียบพระมหากษัตริย์เป็นสมมติเทพ ทรงเป็นทั้งเจ้าชีวิตและเจ้าแผ่นดินที่มีพระราชอำนาจเต็มที ในสมัยนี้มีการค้ากับเมืองจีนเฟื่องฟูเป็นอย่างมาก เมื่อการค้ากับต่างประเทศเพิ่มปริมาณมากขึ้น ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว

ผู้ออกแบบได้ออกแบบเป็นเสมือนขบวนเจ้าฟ้า ที่มีความวิจิตรตระการตา นั่งประทับมาบนพระราชยานคานหาม ขบวนค่อย ๆ เคลื่อนจากด้านล่างของเวทีแล้วเดินขึ้นสู่เวที การออกแบบในยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นั้นจะมีลักษณะแตกต่างจากสมัยอื่น ๆ เนื่องจากได้ใช้การเดินแพชั๊วเป็นการเริ่มการแสดงในยุคนี้ แล้วต่อด้วยการแสดงโขน ซึ่งเน้นการขึ้นลอยในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งโขนนั้นเป็นการแสดงที่มีความรุ่งเรืองในสมัยรัตนโกสินทร์

ภาพที่ 6 ขบวนเจ้าฟ้าในสมัยรัตนโกสินทร์

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี

ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ได้นำลักษณะลีลาของการแสดงโขนมาประกอบการแสดงในสมัยรัตนโกสินทร์โดยมี อาจารย์ประเมษฐ์ บุญยะชัย เป็นผู้ฝึกซ้อมการแสดงในขบวนรัตนโกสินทร์ “เป็นการนำลักษณะของท่ายักษ์มาประยุกต์ใช้ในการแสดง เช่น ท่าบัวบาน ท่าขึ้นลอย โดยใช้นักแสดงที่มีพื้นฐานโขนยักษ์เข้ามาประกอบการแสดง ซึ่งท่าทางที่ใช้เป็นท่ายักษ์ในการฝึกหัดโขน เช่น ท่าเหลี่ยม ท่าบัวบาน ท่าขึ้นลอยที่คล้ายการต่อสู้แต่ไม่ใช้อาวุธอย่างเช่นการแสดงโขน แต่ไม่ได้เรียกว่าการแสดงโขน เนื่องจากการแสดงโขนนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญในการแสดง เช่น การแต่งกายแบบยืนเครื่อง แต่ในการแสดงงานวลัยราตรีนั้นลักษณะการแต่งกายเป็นการประยุกต์ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ตามจินตนาการของผู้ออกแบบสร้างสรรค์” (อนุชา บุญยัง, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2558)

โดยการขึ้นลอยนั้นใช้นักแสดงที่แสดงเป็นกษัตริย์ในยุคสมัยอยุธยา เพื่อต้องการสื่อให้เห็นว่าการแสดงโขนนั้นมีอิทธิพลมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เรื่อยลงมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นยุคสมัยที่โขนมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ธนิศ อยู่โพธิ์ 2538: 79)

ภาพที่ 7 การขึ้นลอยที่ประยุกต์มาจากโขน

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี

ผู้ออกแบบได้นำการละเล่นเข้ามาประกอบการแสดงในสมัยรัตนโกสินทร์คือ การแข่งขันมวยไทย ซึ่งนับว่าเป็นฉากสำคัญของการแสดงที่แสดงถึงลักษณะของผู้คนในสังคมความเป็นอยู่ของคนไทย ให้มีการแสดงมวยไทยและมีผู้คนในยุคสมัยต่าง ๆ ทั้ง 3 สมัยที่รวมตัวกันบนเวที ยืนมุงดูการแข่งขันมวยไทย ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ต้องการสื่อถึงลักษณะ “ไทยมุง” เนื่องจากเป็นลักษณะนิสัยของคนไทย ที่ไม่ว่าจะเกิดเรื่องอะไรขึ้น ก็จะเกิดรวมตัวกันเพื่อมุงดู (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2558)

ภาพที่ 8 การละเล่นมวยไทย

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี

ผู้ออกแบบได้นำการแสดงจิ้งรำพัดมาประกอบการแสดงในยุคนี้ด้วย เนื่องจากเกิดจากความชอบส่วนตัว ในการแสดงชุดนี้ต้องการสื่อถึงเศรษฐกิจการค้าขายกับต่างประเทศที่รุ่งเรือง โดยเฉพาะประเทศจีนมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ผู้ออกแบบจึงได้นำแนวคิดนี้มาประกอบกับการแสดง และปิดท้ายการแสดงด้วยขบวนรำโคมที่เปรียบเสมือนความรุ่งเรืองของยุคสมัย แสงสว่างจากโคมประทีปส่องสว่างเจิดจ้าตั้งแสงทองแห่งวัฒนธรรมของไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบัน ภาพสุดท้ายของการแสดงเป็นการโคมไฟประทีปที่ส่องสว่างเจิดจ้า เปรียบเสมือนโคมไฟจากกระทงที่ส่องสว่างและสะท้อนความเป็นไทยตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน ความรุ่งเรืองตั้งแสงทองที่ส่องสว่างแห่งวัฒนธรรมที่มีความเจริญรุ่งเรือง จากนั้นขบวนทั้ง 3 สมัย ก็ค่อย ๆ เคลื่อนตัวลงจากเวที

ภาพที่ 9-10 การแสดงจิ้งรำพัดและขบวนโคมประทีป

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี

การออกแบบลีลาที่ใช้ในการแสดง “ลักษณะลีลาและการออกแบบท่าของการแสดงในแต่ละชุดในการแสดงวลัยราตรีจะมีความแตกต่างกันออกไป ล้วนแสดงออกถึงความงดงามและความอ่อนช้อยของการแสดง โดยผู้ออกแบบได้นำการเดินแฟชั่นโชว์มาประยุกต์ให้เข้ากับการแสดงต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น รูปแบบของการแสดงวลัยราตรีจะใช้ลักษณะการแสดงในรูปแบบของชบวน ซึ่งถือว่าเป็นการบุกเบิกการแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยที่นำรูปแบบของชบวนมาประยุกต์ใช้” (ขวัญใจ คงถาวร, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2557) การแสดงฟ้อนพื้นบ้านภาคเหนือ มโนราห์ และโขน ในการแสดงวลัยราตรีเป็นการออกแบบท่าและลีลาขึ้นใหม่ โดยใช้ลักษณะท่าทางและรูปแบบเดิมของการแสดง เช่น โขน ผู้ออกแบบได้นำลักษณะลีลาการขึ้นลอยต่าง ๆ มาใช้ประกอบการแสดง ในการออกแบบลีลานั้นผู้ออกแบบได้ใช้ลีลาและท่าทางการเคลื่อนไหวของผู้แสดงมีลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวลีลาตามชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) และศิลปะแนวเรียบง่าย (Minimalism) ซึ่งเป็นแนวความคิดของการแสดงนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ หรือนาฏศิลป์แบบโพสต์โมเดิร์นแดนซ์ (Post – Modern Dance) โดยใช้ลักษณะท่าทางการเคลื่อนไหวของผู้แสดงมีลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวตามชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) ในการเดินของชบวนและนางแบบ

ภาพที่ 11-12 การแสดงแฟชั่นโชว์

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี

นักแสดงถือเป็นส่วนสำคัญของการแสดง เพราะนักแสดงถือเป็นตัวถ่ายทอดท่าทางและอารมณ์ให้ผู้รับชมสามารถเข้าใจ ในการแสดงวลัยราตรีได้ใช้นักแสดงจากหลากหลายสถาบัน อาทิ นิสิตภาควิชา นาฏศิลป์ สาขานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักเรียนจากวิทยาลัย นาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม นักเรียนจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และนักแสดงกิตติมศักดิ์ที่มีชื่อเสียงในสังคม โดยแบ่งนักแสดงออกเป็น 4 กลุ่ม คือ นักแสดงนำ นักแสดงลีลา นักแสดงประกอบ และนักแสดงแฟชั่นโชว์

การออกแบบเครื่องแต่งกายในการแสดงงานวลัยราตรีนั้นได้ออกแบบงานภายใต้แนวคิดที่ว่า ต้องการจะออกแบบสร้างสรรค์ผลงานในสายตาของช่างเขียน ไม่ได้ยึดติดในเรื่องของทฤษฎีหรือหลักการมากนัก ซึ่งเป็นเพียงแค่การออกแบบที่เน้นในด้านของความงามเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นงานจึงอาจมีลักษณะที่แตกต่างไปจากของเดิมหรือที่เคยมีมาก่อน เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงเป็นการตัดเย็บขึ้นใหม่ ซึ่งอาจารย์หทัย บุนนาค และ อาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต ได้ร่วมกันออกแบบเครื่องแต่งกาย (หทัย บุนนาค, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2558)

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงวไลยราตรีนั้น ใช้การบรรเลงดนตรีไทย เพื่อต้องการสื่อให้ผู้ชมเข้าใจในการแสดงถึงยุคสมัยต่าง ๆ ซึ่งนับว่าดนตรีมีความสำคัญต่อการแสดงเป็นอย่างมาก บรรจุเพลงการแสดงโดยอาจารย์บุญยงค์ เกตุคง “ซึ่งอาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต จะเล่าแนวคิดของการแสดงในแต่ละยุคสมัยให้แก่อาจารย์บุญยงค์ เกตุคง จากนั้นอาจารย์บุญยงค์จึงได้บรรจุเพลงเพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงในแต่ละช่วง โดยใช้วงดนตรีปี่พาทย์ในการบรรเลง การแสดงจะเริ่มต้นด้วยการอัญเชิญบทเพลงพระราชานิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มาไว้เป็นปฐมเพื่อเป็นการบรรเลงเบิกโรงเพื่อบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย พระบรมมหาราชวังไทยทุกพระองค์ และพระคุณครูบาอาจารย์ เพื่อเสริมความสิริมงคลตลอดการแสดง คือบทเพลงบุหลันลอยเลื่อน การแสดงวไลยราตรีผู้ออกแบบได้ใช้บทเพลงประกอบการแสดงให้เข้ากับยุคสมัย” (สุเชาว์ ทธิมาภินิษฐ์, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2558)

ฉากที่ใช้ประกอบการแสดง ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี “ได้ใช้แนวคิดศิลปะแนวเรียบง่าย (Minimalism) ให้ผู้แสดงยืนประกอบเป็นฉากเพื่อความสวยงาม โดยไม่ใช้ฉากที่สร้างขึ้นจากอุปกรณ์ เนื่องจากการใช้ทรัพยากรด้านบุคคลให้คุ้มค่าที่สุด โดยเมื่อขบวนแต่ละสมัยทำการแสดงเสร็จก็จะค่อย ๆ เคลื่อนขบวนลงด้านหลังของเวที” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2558)

สถานที่ในการแสดงคือ โรงแรม รอยัล ออร์คิด เซอราตัน โฮเทล แอนด์ ทาวเวอร์ เป็นสถานที่ใช้ในการแสดง ตั้งอยู่บนบริเวณที่ราบฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยลักษณะของเวทีนั้นจะเป็นรูปตัวที (T) เพื่อให้เหมาะสมกับการเดินขบวน และการแสดงแฟชั่นโชว์

อุปกรณ์ประกอบการแสดงในการแสดงวไลยราตรีได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงที่มีความสวยงามและประดิษฐ์ขึ้นใหม่ตามจินตนาการของผู้ออกแบบ เช่น เครื่องสูงต่าง ๆ ราชยานคานหาม วอทอง โคมประทีปรูปดอกบัว ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้ล้วนมีความสำคัญกับการแสดง เช่น เครื่องสูง และพระราชยานคานหามต่าง ๆ ที่เป็นที่ประทับของกษัตริย์และเจ้าฟ้า ซึ่งพระราชยานคานหามนั้นได้ถูกออกแบบตามรูปแบบจินตนาการและสถาปัตยกรรมในสมัยนั้น ๆ เช่น คานหามในสมัยกรุงศรีอยุธยา ผู้ออกแบบได้นำสถาปัตยกรรมปราสาทศรีสรรเพชญ์ ซึ่งเป็นปราสาทที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยามาสร้างสรรค์เป็นหลังคาของพระราชยานคานหาม สะท้อนถึงความเป็นยุคสมัยต่าง ๆ ได้ชัดเจน

การออกแบบแสงประกอบการแสดง มีการออกแบบแสงโดยให้ความสำคัญกับจุดที่ผู้ชมให้ความสนใจ แสงสว่างช่วยให้เราแลเห็นภาพที่เกิดขึ้นบนเวที ปริมาณของแสงสว่างมีอิทธิพลต่อการแลเห็นของผู้ชม จุดมุ่งหมายอันดับแรกของการแสดงคือการนำเสนอ หรือทำให้ผู้ชมแลเห็นเพื่อให้บังเกิดผลลัพธ์ที่น่าชื่นชมต่อสายตาผู้ชมและจุดมุ่งหมายของการแสดง มีการใช้แสงเน้นหรือนำสายตาตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ผู้ชมแลเห็น (Focus of Attention) เช่น ขณะที่ขบวนกำลังเคลื่อนขึ้นเวที แสงเวทีจะมีตกลงและใช้แสงเน้นส่องนำสายตาไปที่ขบวนที่เคลื่อนขึ้นเวที

การฝึกซ้อมการแสดง การแสดงวไลยราตรีเป็นการแสดงที่ใช้นักแสดงจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นการแสดงต่อหน้าพระพักตร์ของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จึงจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกซ้อม โดยการแสดงวไลยราตรีใช้ระยะเวลาในการฝึกซ้อมเป็นเวลาเกือบ 2 เดือน โดยแบ่งการแสดงให้อาจารย์ที่ควบคุมได้ดำเนินการฝึกซ้อมการแสดงในแต่ละช่วง โดยผู้ควบคุมการแสดงในแต่ละชุดก็จะดำเนินการฝึกซ้อมการแสดงตามโจทย์ที่ได้รับจากผู้ประกอบการแสดง จากนั้นจึงมาฝึกซ้อมร่วมกันในสถานที่แสดงจริง

การศึกษาและการวิเคราะห์บริบททางสังคมของการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยในการแสดงงานวลัยราตรี เป็นการแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึงบริบททางสังคมในด้านต่าง ๆ อีกทั้งยังสร้างคุณค่าให้กับสังคมอีกทางหนึ่ง บริบททางสังคมเป็นเหมือนสภาพแวดล้อมทางสังคม ประกอบด้วยโครงสร้างและองค์การทางสังคม สภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคม ซึ่งบริบทเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการแสดงทั้งสิ้น ซึ่งประกอบด้วยบริบทในด้านต่าง ๆ ดังนี้

การเมืองการปกครอง การแสดงในงานวลัยราตรีได้สื่อสารถึงลักษณะความเป็นอยู่ของการเมืองการปกครองของไทย ซึ่งไทยเป็นชาติที่มีความรุ่งเรืองมาช้านาน ตั้งแต่อดีตกาลจนถึงยุคปัจจุบัน การเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเรื่อยลงมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองหลายครั้งด้วยกัน ในสมัยกรุงสุโขทัยนั้นได้ใช้การปกครองแบบพ่อปกครองลูก และแบบธรรมราชา ซึ่งกษัตริย์ต้องยึดหลักทศพิธราชธรรม

ส่วนในสมัยอยุธยาได้ใช้การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางของการปกครอง และในสมัยปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ การแสดงในงานวลัยราตรีได้สะท้อนให้เห็นว่าในทุก ๆ ยุคสมัยของไทย มีการใช้ระบอบการปกครองต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมและอิทธิพลของต่างชาติที่ได้รับเข้ามา แต่กษัตริย์ยังคงเป็นประมุขสูงสุดของคนไทย สะท้อนให้เห็นถึงในอดีตชาวไทยมีการแบ่งวรรณะสอดแทรกในการการแสดงวลัยราตรี เช่น การหามเสลียง

สังคมและวัฒนธรรม การแสดงในงานวลัยราตรีเป็นการแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึงสังคมและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของไทยในหลาย ๆ ด้าน เป็นการนำวัฒนธรรม ประเพณีลอยกระทง ซึ่งเป็นประเพณีที่มีมายาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย และปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงยุคกรุงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นประเพณีที่ควรคู่แก่การอนุรักษ์เอาไว้ให้คงอยู่ชั่วรุ่นลูกหลานสืบต่อไป วัฒนธรรมเปรียบเสมือนหัวใจที่ช่วยในการปกป้องประเทศ เพื่อให้สังคมนั้นมีความเหนียวแน่นเป็นปึกแผ่น วัฒนธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ผสมผสานกันอย่างลงตัว อีกทั้งยังนำเสนอการละเล่นต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย คือ การฟ้อนรำแบบเหนือ โนรา โขน มวยไทย ที่สะท้อนถึงศิลปวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคอย่างชัดเจน

การแสดงในงานวลัยราตรียังสอดแทรกปรัชญาธรรมนิยมไทยต่าง ๆ เอาไว้ในการแสดง เช่น ในตอนหนึ่งของการแสดงในขณะที่ขบวนสมัยกรุงสุโขทัยกำลังเคลื่อนขบวนผ่านด้านหน้าของเวที เพื่อเดินขึ้นเวที ก็จะมีการแสดงบนเวทีฟ้อนรำอย่างสวยงาม ซึ่งเปรียบได้กับธรรมนิยมไทยแท้แต่โบราณ ใครถึงเรือนชานต้องต้อนรับ ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติอันน่าภาคภูมิใจของคนไทยอย่างหนึ่ง เชื่อว่าคนไทยเป็นคนโอบอ้อมอารี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูรู้คุณ ซื่อสัตย์สุจริต รักความสามัคคีและรักสงบ ทั้งนี้การแสดงในงานวลัยราตรียังสะท้อนให้เห็นถึงนิสัยและสังคมความเป็นอยู่ของคนไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น มีการนำลักษณะนิสัยไทยมุงของคนไทยมาอยู่ในการแสดง ซึ่งถือได้ว่าคนไทยรับอิทธิพลจากสิ่งเร้ารอบข้างเป็นอย่างมาก

เศรษฐกิจ เศรษฐกิจในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นมีรากฐานมาจากระบบเศรษฐกิจในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี เป็นเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองด้วยการเกษตรกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน ระบบการแลกเปลี่ยนสิ่งของเป็นหลักฐานสำคัญของเศรษฐกิจ ราชสำนักและขุนนางเป็นฝ่ายผูกขาดทางการค้าและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไว้ที่ศูนย์กลาง ในสมัยนี้การค้ากับเมืองจีนเฟื่องฟูมาก ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว จากเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นเศรษฐกิจแบบส่งออกสินค้า

ซึ่งจากแนวคิดนี้ ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี จึงได้ออกแบบการแสดงให้มีการแสดงจินร่าพัดใน
ชบวนแห่ของสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อสื่อสารถึงเศรษฐกิจการค้าขายอันรุ่งเรืองของคนไทยกับจีนใน
ยุคสมัยนั้น

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยฉบับนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์การแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย
ที่นำรูปแบบชบวนและการแสดงแฟชั่นโชว์มาประยุกต์ใช้ อีกทั้งยังมีแนวทางที่สามารถนำนาฏศิลป์ไปใช้
เพื่อเสริมสร้างและช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ อีกด้วย

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นว่านอกจากนาฏศิลป์จะเป็นเอกลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นชาติได้อย่างชัดเจน
นาฏศิลป์ยังถือเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของมนุษยชาติ ที่สมควรแก่การรักษาและอนุรักษ์ไว้
ให้คงอยู่สืบต่อไป ดังนั้นการนำนาฏศิลป์มาประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้คนในสังคมสมัยใหม่ได้รับชม จะทำให้ผู้ชม
สามารถเข้าใจนาฏศิลป์มากยิ่งขึ้น และเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา
ซึ่งนาฏศิลป์ยังมีบริบททางด้านสังคมต่าง ๆ ถ้าวัดว่านาฏศิลป์สร้างคุณค่าให้กับสังคมในอีกทางหนึ่ง

รายการอ้างอิง

- ขวัญใจ คงถาวร. รองคณบดี คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม. 2557.
“สัมภาษณ์.” 22 ตุลาคม.
- ธนิต อยู่โพธิ์. 2538. โขน. กรุงเทพมหานคร: องค์การคำครุสภา.
- นราพงษ์ จรัสศรี. อาจารย์ประจำภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2558.
“สัมภาษณ์.” 1 มกราคม.
- เวณิกา บุณนาค. ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์. 2558. “สัมภาษณ์.” 10 กันยายน.
- สุเชาว์ หริมาภินิชย์. อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล. 2558. “สัมภาษณ์.” 8 กันยายน.
- หทัย บุณนาค. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและวิจิตรศิลป์. 2558. “สัมภาษณ์.” 8 กันยายน.
- อนุชา บุญยัง. อาจารย์ประจำวิทยาลัยนาฏศิลป์ (ไชยรักษ์) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม.
2558. “สัมภาษณ์.” 3 กันยายน.
- อุดม หนูทอง. 2542. “ตำนานโนรา.” สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 8: 3899.